

Fejér Lipót akadémikus

1880-1959

A Magyar Tudományos Akadémia gyászjelentése

A Magyar Tudományos Akadémia mély fájdalommal tudatja, hogy Fejér Lipót akadémikus, a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem tanára 1959. október 15-én, hosszas szenvedés után elhunyt.

Fejér Lipót, a magyar tudomány egyik legnagyobb büszkesége, a matematikai analízis egyik legkiválóbb művelője volt korunkban. A matematikai tudományt klasszikus eredményekkel — mint például a divergens sorok szummációjának módszerével — gazdagította. Az algebrai analízis, az interpolációelmélet, az általános sorelmélet, az approximációelmélet, továbbá a valós és a komplex függvénytan tárgykörében több mély és értékes télt bizonyított be.

Gondolatai és eredményei nagy hatással voltak

sok hazai s külföldi matematikus munkásságára. Sok matematikus gyászolja benne mesterét, hazánkban és külföldön egyaránt. Kiemelkedő és világhírű munkásságának elismeréseképpen Kossuth-díjban részesült a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével tüntették ki. A Lengyel Tudományos Akadémia külső tagjává, a göttingai akadémia és a bajor akadémia külső tagjává, a Budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem díszdoktorává, a Bolyai János Matematikai Társulat pedig tiszteleti elnökévé választotta.

Elhunytja súlyos veszteség az egész tudományos világ számára. Fejér Lipótot a Magyar Tudományos Akadémia saját halottjának tekinti. Temetése október 20-án kedden délelőtt fél 11 órakor lesz a Kerepesi úti temetőben.

* * *

Fájdalmas és pótolhatatlan veszteség érte a magyar tudományt: 1959. október 15-én, majdnem két éve tartó betegség után, életének 80. évében elhunyt Fejér Lipót akadémikus, a világhírű matematikus. A világ minden táján élő matematikusok személyében a század egyik legnagyobb matematikusát gyászolják, akinek nagy jelentőségű felfedezései rendkívül nagy hatással voltak a matematika XX. század eleje óta végbement páratlan ütemű rohamos fejlődésére. Tanítványai — akik közé a ma élő magyar matematikusok túlnyomó része tartozik — mesterüket gyászolják benne, akire hálával és szeretettel fognak emlékezni, amíg csak élnek. Valóban, Fejér Lipót nemcsak mint tudós, hanem mint tanár is rendkívül alkotott. Külföldi tudósok gyakran teszik fel a kérdést: Magyarország, kis ország létére, hogyan válhatott a matematikai kutatás világviszonylatban is jelentős centrumává? A kérdés egyik nyitja Fejér Lipót tevékenységében keresendő. Fejér nemcsak kiemelkedő matematikai tehetséggel rendelkezett, hanem bírt azazal az ugyancsak ritka képességgel, hogy tudományos életet teremtsen maga körül. Fejér Lipót nagyszámú, tehetséges matematikus-generációt nevelt fel: lelkesedése, a matematika iránti szenvedélyes szeretete felszította tanítványaiban az érdeklődést, páratlanul világos előadásai mély hatást gyakoroltak mindenkire, aki őt hallhatta. Irányította, bátorította és támogatta tanítványait a tudományos kutatás terén tett első lépéseikben, és nem utolsósorban olyan példát állított eléjük, saját munkáival, ami éppen magas színvonalra folytán nagy szellemi erőfeszítésre ösztönözte őket.

Tekintsünk végig röviden Fejér Lipótnak, a tudósak eredményekben gazdag, munkás életútján. 1880. február 9-én született Pécsen. Tanulmányait a Budapesti Műegyetemen kezdte meg, majd a budapesti, berlini, göttingai és párizsi egyetemeken folytatta. Első nagy eredményét, a Fourier-féle sorok szummációjára vonatkozó nevezetes tételét, amelyet ma minden tankönyv, mint klasszikus eredményt tárgyal, még egyetemi hallgató korában, 1900-ban érte el. Ez az eredménye óriási befolyást gyakorolt a matematikai analízis újabb fejlődésére, és egy, azóta eredményekben igen gazdag kutatási irány kiindulópontjává vált, amellyel ma is matematikusok százai foglalkoznak. Ez a felfedezése szinte azonnal világhírűvé tette a nevét. A külföldi elismerés hatására lett szokatlanul korán, 1905-ben a kolozsvári egyetem magántanára. Ott tanított 1911-ig, amikor kinevezték a budapesti egyetem professzorává, ahol haláláig működött. Szinte példa nélkül állt annak idején az is, hogy már 28 éves korában a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett. További pályafutását és egymást követő kiemelkedő tudományos eredményeit is nyomon kísérte a megérdemelt elismerés. A göttingai és a bajor akadémia, legújabbban pedig a Lengyel Népköztársaság Akadémiája és számos más külföldi tu-

dományos társulat választotta meg külső tagjává. 1930-ban lett a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, miután előzőleg 1923-ban — nagy jelentőségű tu-

dományos eredményei ellenére — első jelölése alkalmával nem kapta meg a szükséges számú szavazatot. Népköztársaságunk az elsők között tüntette ki a Kossuth-díj arany koszorújával, majd később a Munka Vörös Zászló Érdemrendjével. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem 70. születésnapja alkalmából díszdoktorává választotta. Díszdoktor volt az amerikai Brown-egyetemnek is. E kitiüntetést Niels Bohrral egyidejűleg kapta 1933-ban, amikor egyike volt annak a négy európai tudósak, akiket a chicagói vilákiállítás alkalmából rendezett tudományos konferenciára meghívtak.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiája 70. születésnapja alkalmából díszoklevélben köszöntötte fel, amelyből hadd idézzük a következő szavakat: „Őn az analízis egyik legkiválóbb művelője korunkban, aki a matematikai tudományt klasszikus eredményekkel gazdagította... Az összes szovjet matematikusok mélyen értékelik az Ön gyönyörű munkáit.”

Fejér munkái nemcsak tartalmuk gazdagságával, hanem stílusukkal, művészinak nevezhető gondos kidolgozásukkal, eleganciájukkal is kitűnnek. Rendkívül megnyerő, sokoldalú és színes egyéniség volt, akinek érdeklődése a matematikán és a természettudományokon kívül számos más területre, így elsősorban a művészetre és az irodalomra is kiterjedt. Közismert, hogy milyen szoros barátságban állt például fiatal korában (különösen kolozsvári évei alatt) Ady Endrével és kora számos más nagy írójával és művészeivel, amiről levelezése is tanúskodik. Levelezésben állott a XX. század első felének szinte minden neves matematikusával, akik közül sokhoz szoros barátság fűzte. A Matematikai és Fizikai Társulatnak évtizedeken át titkára és folyóiratainak szerkesztője volt. Szerkesztőbizottsági tagja volt több vezető külföldi matematikai folyóiratnak is. Számos nemzetközi matematikai kongresszuson vett részt, és aratott sikert előadásaival.

Fejér Lipót egész tudományos működését idehaza fejtette ki. Számos alkalommal kapott meg-

hívást külföldi egyetemektől, különösen 1919 után, a fehérterror idején, továbbá 1933 után, amikor külföldi tisztelői és barátai aggodtak, hogy a fasizmus veszélyeztetni fogja munkáját és biztonságát. S barátainak aggodalma nagyon is indokolt volt: 1944 karácsony éjjelén csak egy szerencsés véletlen mentette meg attól, hogy a nyilas terror áldozatává váljék.

Bár az üldöztetés megviselte egészségét, a felszabadulás után förtelen lelkesedéssel látott újból munkához. Egyetemi előadásait, szemináriumait, betegsége ellenére, egészen kórházba kerüléséig folytatta. Tevékenyen részt vett népi demokráciánk nagy lendülettel fejlődő tudományos életében.

Eredményekben gazdag élet fejeződött be halálával. Munkáinak hatása ma is friss és megtermékenyítő, tanítványai és követői a világ minden részén folytatják kutatásait és továbbfejlesztik gondolatait. Eredményei közvetve a matematika gyakorlati alkalmazásaira is nagy hatással vannak.

Tanítványai, barátai és tisztelői megrendülten kísérik utolsó útjára, a tudomány, a kultúra, a haladó gondolat minden híve, művelődő népünk kegyelettel őrzi meg a nagy tudós emlékét.